

Okultizam i religije Japana

Šinko, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:504931>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-04-21**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odsjek za azijske studije

Laura Šinko

OKULTIZAM I RELIGIJE JAPANNA

Završni rad

Pula, rujna, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odsjek za azijske studije

LAURA ŠINKO

OKULTIZAM I RELIGIJE JAPANA
Završni rad

JMBAG: 0303077465, redoviti student
Studijski smjer: Japanski jezik i kultura

Predmet: Izabrana poglavlja iz japanske kulture i pop kulture
Znanstveno područje: humanističke znanosti
Znanstveno polje: filologija
Znanstvena grana: japanologija
Mentorica: doc.dr. sc. Violeta Moretti
Sumentorica: dipl. jap. Stefani Silli, asist.

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Laura Šinko**, kandidat za prvostupnicu japanskog jezika i kulture ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Laura Šinko**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**Okultizam i religije Japana**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. SAŽETAK.....	6
2. UVOD	7
2.1. Cilj	8
2.2. Pregled literature	8
2.3. Metodologija	8
3. NARODNO PRAZNOVJERJE	8
4. TAOIZAM I KINESKE OKULTNE PRAKSE U JAPANU	10
5. ŠINTOIZAM	12
5.1. <i>Uji-gami</i>	12
5.2. <i>Hito-gami</i>	13
5.3. Divinacije i obredi	13
5.3.1. <i>Shōzui</i>	14
5.3.2. <i>Yakudoshi</i>	14
5.3.3. <i>Yudate</i>	14
5.3.4. <i>Kayu'ura</i>	15
5.3.5. <i>Kitō</i>	15
5.3.6. <i>Hakushu</i>	16
6. BUDIZAM	16
6.1. Škola budizma <i>tendai</i>	17
6.2. Škola budizma Čista zemlja.....	18
6.3. Nichirenova škola budizma	18
6.4. Škola budizma <i>shingon</i>	19
6.5. Zen budizam.....	20
6.6. <i>Shugendō</i>	21
6.7. <i>Nembutsu</i> kao narodno vjerovanje	21
7. KRŠĆANSTVO.....	23
8. NOVE RELIGIJE	24
9. ZAKLJUČAK.....	25
LITERATURA.....	26
10. OCCULTISM AND RELIGIONS OF JAPAN ABSTRACT	28

1. SAŽETAK

Tema ovog rada obuhvaća religije Japana te okultizam kao zvaničnu praksu narodnih vjerovanja, a koja je kroz vrijeme prihvaćena u državnim religijama. Kroz povijest, terminologiju i društvenu situaciju Japana u određenim periodima korelacije s drugim narodima prikazana je evolucija religije i japanskog svjetonazora.

Cilj rada je predstaviti religije Japana te naznačiti kako je okultizam temelj povijesti religije koji naspram državnih zabrana preživljava do danas. Uz to, izuzevši određena praznovjerja, poseban naglasak stavljam na adekvatnosti i profinjenosti praksi (npr. *onmyōdō* i *shugendō*) koje su daleko od onoga što bismo smatrali zaostalim ili inferiornim u usporedbi s današnjim djelovanjem pri poimanju stvarnosti.

Religije Japana vođene su unutarnjim osjetilom pri stvaranju ideje istine. Čak i divinacije i rituali za koje možemo pretpostaviti da su preživjeli stoljeća u manje ili više neizmjenjenom obliku djeluju kao medij između vjerskih praktičara i sila prirode. Nadalje, kineske prakse, budizam i kršćanstvo (u puno manjem opsegu) samo su puzzle u velikoj slagalici koju japanski narod slaže generacijama i koja čini svjetonazorski sklop koji danas prepoznajemo kao japanski, s posebnim gledištem na život, pa tako i na smrt.

S toga se kao zaključak neizbježno nameće zapažanje kako religija hoda ruku pod ruku s filozofijom, a narodne prakse eksperimentiraju s tim neobjašnjivim fenomenima. Posljedično, japanska religija sadržava znatan udio okultnih praksi koje su korespondirale s onim što je japanski narod smatrao da ga približava univerzalnom odgovoru na pitanje o ljudskoj konačnoj istini.

Ključne riječi: okultizam, religije Japana, narodna vjerovanja

2. UVOD

Okultizam (lat. *occultus* skriven, tajan) je vjerovanje u postojanje nadosjetilne stvarnosti, tajanstvenih sila u prirodi i čovjeku, koje se mogu dosegnuti okultnim znanostima i s njima povezanim tehnikama. Tajnim ili tajanstvenim naučavanjima i praksom dozivaju se sile, a za takve prakse potrebna je inicijacija.¹

U Japanu postoji nekoliko izraza koje možemo svrstati pod terminom okultnog. Jedan od njih je *choshizen* (超自然) koji u doslovnom prijevodu znači okultno, transcendentalno, natprirodno ili nadnaravno. Idući je *yugen* (幽玄) što znači tajanstvena dubina, tiha ljepota te suptilno i duboko. Kod oba izraza može se uvidjeti da, za razliku od zapadnjačkog gledišta, okultizam nema negativne konotacije. Dapače, okultne prakse koje su stekle svoju popularnost u Japanu, iako bi se na zapadu činile religioznim, zapravo su način da se iz materijalnog svijeta dođe do odgovora ili događaja putem tajanstvene i transcendentalne paradigme.

Iako je to sada slučaj, okultizam na Zapadu nije oduvijek smatran negativnom praksom. Prije nasilnog nametanja kršćanstva rimskog cara Konstantina Velikog postojale su prakse i religije slične tima u Japanu.

No, u monoteističkim religijama takve prakse smatrale su se herezom te su pojedinci koji su se odvažili prakticirati okultne prakse bili proganjani stoljećima. Naspram kulturi i vjerovanju koji se zasnivaju na odbacivanju takvog oblika istraživanja ljudske prirode stoji primjerice Japan, čije će okultne prakse biti predmet ovoga rada. Jedna od značajki Japana je da stvara pomutnju u percepciji shvaćanja svakog tko zagrebe na površinu pitanja religija.

Japansku kulturu snažno obilježuje šintoizam koji tisućama godina sudjeluje u formiranju japanskog društva kakvog danas poznajemo. Budizam, kršćanstvo i razne kineske prakse poprimaju izmijenjene oblike po dolasku u kulturno ozračje Japana.

U religijama Japana postoji poseban fenomen koji se tiče religije kako ju shvaća narod te kako se carski utjelovila. Kroz stoljeća su jedno na drugo utjecali tako suptilno i elegantno da su određene religije postale neprepoznatljive, a poslijeratne nove religije

¹ okultizam | Hrvatska enciklopedija. 2020. okultizam | Hrvatska enciklopedija, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44976> (Pristup 1. rujna 2020).

postale mješavina uvedenih religija s drevnim japanskim šamanizmom i šintoizmom. Razvoj, mijenjanje i miješanje pojedinih religija u Japanu pomno je opisano u knjizi "Folk religion of Japan continuity and change" Ichira Horija na koju ću se često pozivati u nastavku rada.

2.1. Cilj

Cilj rada je predstaviti religije na području suvremenog Japana kroz povijesni, društveni i teorijski spektar uz poseban naglasak na narodna vjerovanja i okultne prakse kako bih ukazala na važnost utjecaja okultne prakse i folklora na religijski razvoj japanskog društva.

2.2. Pregled literature

Uz članke, radove i knjige koje sam koristila za pisanje završnog rada posebnu zahvalu dugujem knjizi "Folk religion of Japan continuity and change" Ichira Horija, te knjizi "Mudrost Kine i Japana" Maje Milčinski koja mi je na početku upoznavanja japanske kulture probudila zanimanje za religije Japana.

2.3. Metodologija

U ovom radu koristit će se metode prikupljanja građe, opisivanja te uspoređivanja. Kroz rad se istražuju religije i prakse koje su se razvijale u Japanu kroz povijest, a nakraju se prikazuju nove poslijeratne religije.

3. NARODNO PRAZNOVJERJE

Smatram da su oblici narodnih praznovjerja na području suvremenog Japana, od samog početka pa do danas, jedna od bitnijih i popularnijih stavki japanske kulture. Naravno, izraz "praznovjerje" nipošto nije podrugljiv i ne umanjuje važnost njihove prakse, nego se njime služimo kako bi smo označili vjerovanje u magijske sile, odnosno vjerovanje u nadnaravnu uzročnost događaja.

Općenito govoreći, prema Horiju (1968., str. 44), u Japanu se narodna praznovjerja mogu svrstati u pet skupina: vjerovanje i magija koja se tiče znakova, vjerovanje u proricanje, fragmentarni običaji koji se tiču tabua, crna magija i molitve ili formule s

čarobnim elementima. Postoje i neka vjerovanja ili obredi povezani s legendama i vjerovanjima o duhovima i goblinima, od kojih su neki preživjeli kao preobraženi mitovi, bajke ili narodne legende. Ta fragmentarna narodna vjerovanja (俗信, *zoku-shin* na japanskom) postaju socijalni problem, a ljudi koji to prakticiraju često su osuđivani da se bave praznovjernim štovanjem ili krivovjerjem (迷信, *mei-shin* na japanskom), što, za druge religije, predstavlja stvarna zla u društvu. No, određena praznovjerja stvarno su štetna za društvo, poput praznovjerja o godini rođenja *hinoe-uma* (丙午, godina starijeg konja). Prema tom praznovjerju, žena rođena u godini starijeg konja² bit će toliko snažna da će muž umrijeti mlad. Takvo praznovjerje ženi koja se rodi u godini konja stvara anksioznost oko budućnosti. No mnoge osobe koje ne odobravaju ova uvjerenja često vjeruju u blaže oblike praznovjerja. Na primjer, vjerovanje u sretne ili nesretne godine (年回り, *toshi-mawari*), vjera u kompatibilnost temperamenta/kemije kod partnera (相性, *ai-sho*) ili proricanje dobre ili loše sreće (Hori, 1968., str. 44-46). Još jedno praznovjerje koje se se sve više popularizira kao specifičnost narodnog vjerovanja Japana je vjerovanje u *yōkaije* (妖怪).

Često je mišljenje da bi se *yōkai* mogao čitati kao istoznačnica engleske riječi *monster*, što potječe od latinske riječi *monstrum*, pojma koji je Rimljanima označavao natprirodnu pojavu poslanu od bogova kao upozorenje. U tom je smislu *monster* zasigurno prikladan prijevod za *yōkai*, ali istodobno se karakteristike *yōkaija* mogu prilično razlikovati od onih koje se danas često povezuju s čudovištima na Zapadu. U suvremenoj kulturi čudovišta se često prikazuju kao fizički zastrašujuća pojava. Po tome, neki su *yōkai* slični, ali mnogi se drugi izražavaju kroz više duhovne, uklete oblike (Dylan, 2015., str. 35).

Zapravo, one stvari koje se uklapaju u rubriku *yōkai* čine krug od opipljivih bića do nematerijalnih pojava, od čvrstih i utjelovljenih do duhovnih i kratkotrajnih i svega između. Općenito, *yōkai* je inkluzivniji i amorfniiji pojam od čudovišta.

Dylan (2015., str. 21) ističe da je primamljivo razmišljati u terminima jednostavne opozicije gdje je šintoistički pojam *kami* dobro, a *yōkai* loše, no takav pogled bio bi pogrešan. Štoviše, iako se *yōkaiji* često smatraju nestašnim, pa čak i ubojitim, oni nisu nužno definirani lošim ponašanjem. Pojedinačni *kami* ili *yōkai* može se opisati pozitivno ili negativno, ovisno o nečijoj perspektivi jer čin koji koristi jednoj osobi može

² Kineski zodijak sastoji se od 12 životinja i pet elemenata. Životinje se ponavljaju kroz 12-godišnji ciklus dok elementi traju po dvije godine i tako se ponavljaju u desetogodišnjem ciklusu.

naštetiti drugoj. I *kamiji* i *yokaiji* pripadaju animističkom obliku vjerovanja što znači da stvari u svijetu oko nas (stijene, rijeke, čak i glazbeni instrumenti) mogu posjedovati životnu snagu ili duhove. U Japanu je taj način razmišljanja bio povijesno važan te je i danas dio svijesti mnogih ljudi (Dylan, 2015., str. 21).

4. TAOIZAM I KINESKE OKULTNE PRAKSE U JAPANU

Literatura upućuje na to da je japanski narod poznat po svojoj dugoj tradiciji prihvaćanja stranih koncepata i religija te prilagođavanja vlastitim potrebama. Za vrijeme vladavine dinastije *T'ang*³ (618. – 907.) Japan je uvezao mnoga znanja i okultne prakse s kontinenta koje su se vrlo brzo proširile na japanskom otočju. Jedna od takvih praksi je taoizam.

Kako navodi Richey (2005., str. 38), taoizam podrazumijeva simboličko i filozofsko razumijevanje složenosti i paradoksa svijeta kao jedinstva dualnosti popraćenih postojanošću promjena. U praktičnim stvarima, taoistička struktura treba locirati i protumačiti obrasce i događaje u kozmosu i prirodnom svijetu te u odnosima društveno-političke sfere carstva, biti udruženi u težnji za dugovječnošću čak do točke besmrtnosti s ciljem intervencije za optimalan ishod (Richey, 2005., str. 38).

Opremljeni smo stoljećima detaljnih promatranja, eksperimenata i zapisa koji su činili srž taoističkog znanja. Dakle, porijeklo astronomije, alkemije i medicine, kao i sve vrste okultnih praksi, povezani su s taoizmom, njegovim majstorima i praktičarima. Amorfni fragmenti taoizma mogu se otkriti u drevnim japanskim pripovijestima, materijalnim dokazima i praksama (Richey, 2005., str.40.).

Japanski car Tenmu 天武 i njegova supruga te nasljednica carica Jitō 持統 sagradili su temelje takvih praksi u Japanu tijekom svoje vladavine (673. – 702.). Oni su također uspostavili kulturno napredniju državu, koristeći znanje i tehnike donesete iz Paekchea (kraljevstvo koje je bilo smješteno u jugozapadnoj Koreji) i Kine. Car Tenmu je nastojao monopolizirati ovo znanje, usredotočeno na kineske pojmove *yin* 陰 i *yáng* 陽 (kineska filozofija dualnosti unutar dualnosti koje predstavljaju istinu života) i filozofiju *qi* 氣 (jap. *ki* 気) ili „vitalne energije“, stvaranjem vladinog ureda *Onmyōryō* 陰陽寮 i zapošljavanjem u njemu stručnjaka za te prakse (Richey, 2005., str. 40).

³ Dinastija T'ang je kineska dinastija koja je vladala između 618. i 907. godine. Zaslužna je za kulturnu promjenu na istoku, pa tako i u Japanu. Japanske dinastije koje se vremenski podudaraju su Asuka, Nara i Heian.

Onmyōdō (陰陽道, također *In'yōdō*, lit. „Put yin i yanga“) tradicionalna je japanska ezoterijska kozmologija, mješavina prirodnih znanosti i okultizma. *Onmyōryō* je bio drevni japanski vladin ured zadužen za koncepte i obrede *onmyōdōa*.

Funkcionirao je pod vodstvom predsjednika ureda (*onmyō no kami* 陰陽頭), potpredsjednika (*onmyō no suke* 陰陽助), tajnika (*onmyō no jō* 陰陽允), činovnika (*onmyō no daizoku* 陰陽大屬) i pomoćnog činovnika (*onmyō no shōzoku* 陰陽少屬). Ispod tih nadzornika ured je bio podijeljen na četiri odjela⁴:

1. Odjel *yin-yanga*, koji je zapošljavao profesora *yin-yanga* (*onmyō hakase* 陰陽博士), šest *onmyōjija* 陰陽師 i deset studenata (*onmyōsei* 陰陽生). Taj odjel bio je zadužen za rituale divinacije.
2. Katedra za kalendar, koja je zapošljavala profesora kalendara (*reki hakase* 曆博士) i deset studenata (*rekisei* 曆生). Taj je odjel stvorio i održavao kalendar.
3. Katedra za astronomiju, koja je zapošljavala profesora astronomije (*tenmon hakase* 天文博士) i deset studenata (*tenmonsei* 天文生). Taj se odjel fokusirao na promatranje i tumačenje astronomskih pojava. (Elacqua,2016. str.1-2)
4. Odjel za mjerenje vremena, koji je zapošljavao dva profesora (*rōkoku hakase* 漏刻博士), dvadeset satničara (*shushintei* 守辰丁), dvadeset paževa (*tsukaebe* 使部) i tri sluge (*jikitei* 直丁); taj je odjel promatrao vodeni sat i najavljivao vrijeme.

Cirkulacija naprava koje su koristili *Onmyōryō*, poput astronomskih predmeta i priručnika za bogoštovlje, bila je izričito zabranjena za puk.⁵

Kako piše Hori, prakticirali su i obrede za dobru žetvu, lijepo vrijeme, pročišćenje i dobru sreću. Sve navedene kineske prakse bile su uspješno popularizirane te se miješale sa šintoizmom i tako se neprimjetno spojile u narodna vjerovanja koja su se proširila na čitav Japan. Čarobnjaštvo *onmyōdōa* negativno gleda na neznane sile, budući da je svećenik nudio mnogo vrsta hrane na raskrižjima sela ili gradova kako bi se umirili zli duhovi. Potomci svećenika *onmyōdōa* ili čarobnjaci niže društvene klase putovali su od sela do sela kako bi propagirali svoja vjerovanja (Hori, 1968., str. 79).

⁴ J. P. Elacqua, 2016. 'Onmyōryō' 陰陽寮 (The Bureau of Yin-Yang)." Str. 1 - 3, dostupno na: academia.edu (pristup 7. rujna 2020.)

⁵ Ibidem, str. 1-3.

5. ŠINTOIZAM

Put bogova (*shintō* 神道), ime je koje je toj religiji nadjenulo vodstvo Japana nakon prihvatanja budizma kako bi se šintoizam razlikovao od kasnijih vjerovanja.

Milčinski (1999., str. 148.) ističe da je šintoizam usmjeren prema štovanju *kamija* (svetih sila, božanstava) koji se povezuju s pojedinačnim geografskim predjelima i prirodnim objektima, kao i s određenim zajednicama, plemenima ili prigodnim zaposlenjima. *Kamiji* se obično štiju u svetištima u kojima se njihova duhovna prisutnost razotkriva simbolima kao što su *toriji*, karakteristična šintoistička vrata ili *goheiji*, trake papira. Štovatelji često dolaze u svetišta zbog molitvi koje počinju s dva udarca dlanovima. Javna bogoštolva obavljaju duhovnici koji izvode ceremonije pročišćenja, obavljaju darivanja, te čitaju *norito* ili molitve (Milčinski, 1999., str. 148.).

Kako navodi Pye (2004., str. 10.), važno je shvatiti da autohtona religija suvremenog Japana nije jednostavno istovjetna šintoizmu, međutim šintoizam je nesumnjivo sastavni dio japanske kulture. Umjesto toga, autohtona religija je jednostavno narodna religija. Građansku religiju, koja funkcionira na formalnijoj razini, podržavaju javno vidljivi ili čak javno financirani organi države, a time jača iskonsku religiju.

Šintoizam je preživio mnoga stoljeća kroz promjenu društvenih i intelektualnih okolnosti, prilagođavajući se različitim pritiscima modernizacije. Iz tog se razloga još uvijek može smatrati "prilagođenom autohtonom religijom", natječući se kao i druge religije za naklonost i odanost ljudi (Pye, 2004., str. 11-12).

Prema Pyeu (2004., str. 12), to više samo po sebi nije iskonska religija stanovništva u cjelini. Takva iskonska religija nema formalno ime. Primarna religija nije reflektirajuća niti samokritična, niti je kritična prema vlastitom društvu ili kulturi. Šintoizam je u međuvremenu razvio složen odnos s japanskim narodom, ali velika većina ga ipak prakticira. U svakom su slučaju njegove značajke prilično važne. Na primjer, "štovanje predaka" je važno, dok je u mnogim drugim kulturama zanemareno (Pye, 2004., str. 11-12).

5.1. Uji-gami

Primitivni šintoizam vuče korijene iz duge tradicije agrarnog društva. Unutar tog društva razlikuju se dva različita sustava vjerovanja (Hori, 1968., str. 30). Prvi od njih

može se zvati tipom *uji-gami* 氏神 (sustav hodočašća ili čuvara svetišta), koji se temeljio na određenom obiteljskom ili klanskom sustavu. Svaka je obitelj imala vlastito svetište kao središnji simbol svoje solidarnosti, posvećeno duhu predaka te su ga štovali njegovi potomci. Taj tip vjerovanja karakterizira partikularizam i isključivost od ostalih obitelji, tako da je njegova glavna funkcija integriranje svih članova obitelji u patrijarhalnu hijerarhiju. Održavanje dobrog imena obitelji i nastavak slavnog djela svoga pretka iz generacije u generaciju bile su najvažnije odgovornosti, ne samo za patrijarha, već i za sve članove obitelji. Snažan naglasak na štovanje predaka i obiteljsku pobožnost u gotovo svim japanskim skupinama bio je usko povezan s drevnim obiteljskim sustavom i sustavom *uji-gami* (Hori, 1968., str. 30-31).

5.2. *Hito-gami*

Drugi se sustav može nazvati tipom *hito-gami* 人神 (sustav čovjeka-boga), koji se temeljio na bliskom odnosu pojedinog *kamija* s vjerskim stručnjakom, kao što je šaman ili medicinar. Prema Horiju (1968., str. 31), u federativnim državnim sustavima, poput seoskih država ili malih ujedinjenih kraljevstava koja su se pojavila u drevnom Japanu (10,500.g.pr.Kr. do 1185.g.), navodno su vladali karizmatični ili šamanski vođe. Tu vrstu vjerovanja karakterizira snažna individualnost kako *kamija*, tako i osobe koja je kanalizirala tog *kamija*, koji su dugo živjeli u sjećanju vjernika. Uz tu vrstu *kamija* iskreno uvažavanje i poslušnost bili su jedino sredstvo kojim se može steći naklonost *kamija*, a to nije ovisilo o podrijetlu vjernika. Postoji nekoliko karakteristika tipa *hito-gami*. Jedna od njih je osnivanje glavne obitelji, glavnog klana ili širokog kruga vjernika. Stoga je u početku razvijanja tipa *hito-gami* bio čest slučaj simboličkog raspada i reintegracije, a ne jednostavne integracije. Nadalje, *hito-gami* ima određenu funkciju te se odnos *kamija* i ljudi više temelji na vjeri, a ne na rodoslovlju ili zemljopisu. Smatra se da je odabrana osoba ili obitelj božanski potomak ili božanski sluga, što vodi k tipu *uji-gami*, no glavna razlika između ta dva tipa je što u *hito-gamiju* vjernici mogu biti izvan glavnog kruga obitelji (Hori, 1968., 31-32).

5.3. Divinacije i obredi

Tema ovog odjeljka su obredi i divinacije koje su bile sastavni dio narodnog šintoizma. Takvi običaji bili su neophodan dio japanske religijske kulture. Kasnije neke oblike rituala preuzimaju i druge religijske grane (npr. budizam).⁶

5.3.1. *Shōzui*

Naziva se još i *zuishō* 瑞祥, "dobar znak". U cijelom svijetu, u prošlosti i sadašnjosti, ljudi su dijelili uvjerenje da je pojava rijetkog prirodnog fenomena poput životinje, biljke, meteorološkog događaja ili astronomskog događaja znak koji ukazuje na stanje u ljudskom društvu (<http://eos.kokugakuin.ac.jp/>). Među različitim vrstama znakova, *shōzui* se posebno odnosi na znak koji se pojavljuje zbog božanskog priznanja dobroćudne vlade (<http://eos.kokugakuin.ac.jp/>).

5.3.2. *Yakudoshi*

"Doba nevolje" u kojemu će osoba biti podvrgnuta nesreći ili bolesti, uglavnom se odnosi na dobi od 25 i 42 godine za muškarce ili od 19 i 33 godine za žene (<http://eos.kokugakuin.ac.jp/>). Konkretno, dob od 42 godine za muškarce i 33 za žene naziva se "velikom nesrećom" (*taiyaku* 大厄), a prethodna se godina naziva *maeyaku* 前厄, dok se sljedeća godina naziva *atoyaku* 後厄. U svetištu *Dazaifu Tenmangū*, dob *taiyakua* definirana je kao 25, 42 i 61 godina za muškarce i kao 19, 33 i 37 godina za žene. Izvorno se kaže da *yakudoshi* označava povoljnu dob koja je zahtijevala svečano "slavlje dugovječnosti" (*toshi iwai* 年祝い), slično kao *kanreki* 還暦 (po kineskom kalendaru osoba je prošla kalendar pet puta i sada je opet u svom znaku; ponovo rođenje) u dobi od 60 godina i *koki* 古希 u dobi od 70 godina. Osoba koja je dostigla *yakudoshi* morala je proći pročišćavanje apstinencijom i zatvorom (*monoimi* 物忌み, *saikai* 齋戒) i uključiti se u svete šintoističke aktivnosti - poput nošenja prijenosnog svetišta (*mikoshi* 御輿) ili pridruživanja svetištu (*miyaza* 宮座).

5.3.3. *Yudate*

⁶ Za više divinacija i obreda preporučujem internetsku stranicu „eos.kokugakuin.ac.jp“ s obzirom da je službena stranica fakulteta *Kokugakuin* u Tokyu te jer su podaci teže dostupni u drugom obliku. Ta je stranica bila glavni izvorom podataka za potpoglavlja 5.3.1. do 5.3.6.

U tom ritualu voda se prokuha u velikom loncu postavljenom pred oltar, zatim "šamanka" (*miko* 巫女) ili drugi vjerski praktičar natapa bambusovu travu (*sasa* 笹) u kipuću vodu i polijeva je po tijelu i na prisutne. U drevna vremena, ritual se također nazivao "proricanje tople vode" (*toiyu* といゆ) i smatrao se vrstom proricanja (*bokusen* 卜占) u kojem se pred oltarom podizala para kako bi se izazvalo da *miko* (ili drugi medij) padne u stanje posjedovanja duha (*kamigakari* 神憑り) s kojeg bi medij prenio božansku poruku (*takusen* 託宣). Smatra se da je taj ritual povezan s arhaičnim postupcima božanske arbitraže zvanim *kukatachi* 探湯 i *yukishō* ゆきしょう, pri čemu se obje metode tumačenja božanske volje temelje na vodi prokuhanoj pred oltarom božanstva. U kasnijim vremenima smatralo se da sama kipuća voda posjeduje snagu pročišćenja i egzorcizma, a ritual je kombiniran s plesom pretvoren u umjetnost izvođenja (<http://eos.kokugakuin.ac.jp/>).

5.3.4. *Kayu'ura*

"Proricanje iz rižine kaše" vrsta je "proricanja za nadolazeću godinu" (*toshiura* 年占) koja se prije održavala oko 15. prvog lunarnog mjeseca u godini, *koshōgatsu* 小正月 (doslovno, "mali novogodišnji dan"). Danas se obično izvodi 15. siječnja. Cilj *kayu'ure* je predvidjeti vrijeme, žetvu ili druge aspekte godine koja dolazi. Ceremonija ima različite oblike. Praksa koja je rasprostranjena u cijelom Japanu uključuje miješanje kuhane rižine kaše (*kayu* 粥) grančicom vrbe ili drugog drveta s prorezom na jednom kraju (taj štap uglavnom se naziva *kayubashi* 粥箸), a zatim predviđanje budućnosti prema broju zrna riže pričvršćenih na prorez štapića. U drugoj se metodi dvanaest tankih „cilindara“ (*tsutsu* 筒) od bambusa, trske ili drugog materijala stavlja s rižom ili *azukijem* (vrsta graha) u lonac i uklanja kada se riža ili grah kuhaju; nakon što se svaki cilindar razdvoji nožem, godišnja berba se određuje brojem zrna riže ili graha unutar cilindra, pri čemu svaki od tih cilindara predstavlja mjesec u godini (<http://eos.kokugakuin.ac.jp/>).

5.3.5. *Kitō*

Kitō 祈禱 su magijsko-religiozni prizivi moći širokog spektra šintoističkih i budističkih božanstava u nadi da će se postići božanska naklonost ili zaštita. Ritual se također

naziva *kinen* 記念, *kigan* 祈願 ili *kisei* 祈誓; dijeli isto značenje kao *inori* 祈り. U stara vremena, prizivi i ponude bili su svetišta kako bi molili za sigurnost, lijepo vrijeme i bogate žetve diljem carstva. Prizivi takve izrazito javne naravi tvorili su izvornu svrhu šintoističkog štovanja. Štoviše, pod utjecajem prakse postizanja spajanja s božanskim putem ritualnog sjedinjenja s božanstvom (*kajikitō* 加持祈祷) ezoterijskog budizma i obredima egzorcizma *yin-yang*, *Yoshida Shintō* prilagodio je ezoterijski budistički obred *goma* 護摩 i stvorio *shintō goma* 神道護摩 (ritual pročišćenja svetom vatrom).

5.3.6. *Hakushu*

Hakushu ili pljeskanje rukama 拍手, dio je etikete za štovanje božanstva. Budući da se obje ruke najprije rašire na obje strane, to se naziva "otvaranje ruku" (*hirade* 平手) ili "hrastove ruke" (*kashiwade* 柏手). Od davnine u Japanu je pljeskanje dio etikete štovanja. U traktatu o narodu *Wa* (Woren zhuan; J. Wajinden, 221.) u odjeljku „*Službena povijest Wei*“ opisuje se pljeskanje kao oblik poštovanja iskazan plemenitim osobama: "Pri izražavanju poštovanja prema plemenitosti ljudi *Wa* jednostavno pljeskaju rukama, a zatim kleknu na zemlju i naklone se."⁷

Ove obrede sam izdvojila kao najbitnije jer su karakteristika japanske religijske etikete. Iako većina Japanaca danas ne osjeća duhovnu povezanost s takvim obredima ili divinacijama i dalje ih održavaju zbog kulturnih vrijednosti. Uz to, mnogo se rituala i divinacija počelo ponovo prakticirati japanskim zakonom o vjerskoj slobodi i stvaranjem novih religija.

6. BUDIZAM

Prema Milčinski (1999., str. 132), budizam proizlazi iz života i nauka povijesne ličnosti Buddhe Shakyamunija o kojem je rečeno da je dostigao prosvjetljenje (*bodhi*) ili nirvanu (oslobođenje) nakon što je meditirao ispod drveta, te potom druge poučavao o svojoj *dharmi* (istini, zakonu, nauku) kako bi mogli prijeći preko divlje rijeke

⁷ Encyclopedia of Shinto - 6. Belief and Practice: Divination and Supplication, dostupno na: <http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/category.php?categoryID=28&start=0> (Pristup 1.rujna 2020).

neprestanog novog rađanja (*samsara*) i tako doživjeti vlastito oslobođenje od povezanosti i ovisnosti o ovom svijetu.

Šireći se od Indije do središnje i jugoistočne Azije, Kine, Koreje i Japana, budizam je igrao središnju ulogu u duhovnom, kulturnom i društvenom životu Azije, a počevši od 20. stoljeća proširio se i na zapad. Buda je cijelo svoje učenje temeljio na činjenici ljudske patnje i krajnje nezadovoljavajućeg karaktera ljudskog života. Uvjeti koji čine pojedinca takvi su da stvaraju nezadovoljstvo i patnju.

Individualnost podrazumijeva ograničenje; ograničenje rađa želju; i neminovno, želja uzrokuje patnju, jer ono što je poželjno prolazno je. Budina doktrina nudila je način da se izbjegne očaj. Slijedeći „put“ koji je podučavao Buda, pojedinac može odagnati „neznanje“ koje održava tu patnju (Milčinski, 1999., str.133).

Razvoj japanskog budizma može se pratiti do određenih presudnih događaja za vrijeme vladavini carice Suiko 推古天皇 i princa Shōtokua 聖徳太子. U vrijeme službenog priznavanja budizma u Japanu, 593. godine, nacija je doživjela veliki duhovni i kulturni preokret. Kina se uzdizala do političke i kulturne eminencije na istoku za vrijeme dinastije Sui (581. – 618.). Veliki broj imigranata dolazio je u Japan iz Kine i Koreje, donoseći znanja, vještine i religiju s azijskog kopna, pa tako i budistička učenja (Hori, 1968., str. 84).

6.1. Škola budizma *tendai*

Prema Jikou (1987., str. 1), škola *tendai* 天台宗 koju je osnovao Dengyo Daishi Saicho 伝教大師最澄 (767. – 822.) temelji se prvenstveno na mislima i praksama kineske budističke tradicije *Tiantai Lotus* 天台法華 ili tzv. Lopočeve sutre. To ne znači da je tradicija *tiantai* utjelovljena u Japanu bez promjena. Njezin oblik i sadržaj bili su ugladni, a doktrina i učenja japanizirani, što je rezultiralo značajnim razvojem. Kao „maternica“ iz koje su rođeni „novi“ vjerski pokreti iz razdoblja Kamakura (1185. - 1333.), Tradicija *tendaija* zadržava posebno mjesto u povijesti japanskog budizma.

Prva karakteristika japanske škole *tendaija* je zalaganje za sveobuhvatan budizam, ideal budističke škole temeljen na onome što se naziva "Jedno veliko savršeno učenje" (*Ichidaienkyō* 一大円教), ideja da su sva učenja Bude u konačnici bez proturječnosti i može se objediniti u jedan sveobuhvatan i savršen sustav (Jiko, 1987., str. 1).

Japanska škola *tendai*, koja zagovara sveobuhvatni i jedinstveni mahajanski budizam zasnovan na integrativnim učenjima *tiantaija* s japanskim utjecajem, razlikuje se od japanskih učenja u Indiji i Kini, a kao što ističe Jiko u svom radu o *tendai* budizmu, imala je značajnu ulogu u japanskoj povijesti, uvelike pridonoseći vjerskom životu ljudi i unapređujući ideal jedinstva i harmonije na nacionalnoj razini (Jiko, 1987., str. 4).

6.2. Škola budizma Čista zemlja

Kategorija "Budizam čiste zemlje" također se mora staviti u kontekst u odnosu na povijest organiziranih japanskih sekti, koju su uspostavili *Hōnen* 法然(1133.-1212.), odnosno *Shinran* 親鸞(1173. – 1262.). Ta su dva japanska reformatora reklamirala kineskog redovnika *Shandaa* (613. – 681.) kao jednog od osnivača cijele tradicije Čiste zemlje i izgradila duhovni rodoslov koji je u biti kulminirao u Japanu, navodi Pacoski (2015., str. 203).

Budizam Čiste zemlje ne nudi rješenje za pojedinačne patnje. Umjesto toga, predstavlja glavnu transformaciju budizma, budući da socijalne čimbenike shvaća kao uzrok patnje i ukazuje na put društvenih promjena. Međutim, u mjeri u kojoj Čista zemlja ostaje izmišljeno mjesto, ona ne može nadahnuti rješenje društvenih problema i dopustiti potpuno oslobađanje pojedinca od svjetovnih strasti. Štoviše, čin u kojem će se postići vlastito zadovoljstvo i korist obično se u tradicionalnom budizmu Čiste zemlje razumijeva kao događaj koji se odvija nakon smrti u idealnom okruženju koje je uspostavio Buda *Amida Nyorai* 阿弥陀如来. Dakle, mogućnost koristi drugima prije rođenja u Čistoj zemlji ostaje nestvarna (Dessi, 2007., str. 578).

6.3. Nichirenova škola budizma

Nichiren 日蓮 (1222. – 1282.) poznat je prvenstveno kao začetnik budističke tradicije *nichiren* koja je započela kao jedan od novih budističkih pokreta razdoblja Kamakura (1185. – 1333.). (Habito, Stone, 1999., str. 223.).

Njegova je karijera bila burna, zahvaljujući tome što je inzistirao na isključivoj istini Lopočeve *sutre* kao jedinog medija spasenja u posljednjem dobu *dharme* (*mappo* 末法). Nakon što su ga izbacili iz provincijskog hrama u kojem se zaredio, došao je u sukob s vlastima. Njegovi su sljedbenici također bili zatvoreni ili im je oduzeta zemlja, čak su u nekoliko slučajeva ubijeni. No, Nichiren je ustrajao te je nakon njegove smrti ta nova zajednica prerasla u glavnu budističku tradiciju. (Habito, Stone, 1999., str. 224-5)

Kao i mnogi njegovi suvremenici, Nichiren je vjerovao da živi u vrijeme konačne *dharme*, sumornog, degeneriranog razdoblja kada su ljudska bića posebno opterećena karmičkim zaprekama i oslobađanje je teško postići. Međutim, istodobno je usvojio budističko učenje *tendai* o "tri tisuće carstava u jednom trenutku razmišljanja", koje smatra da je područje Bude u svakom trenutku svojstveno umovima običnih ljudi. Nichirenovo učenje naglašava da su sve dobre prakse obuhvaćene pjevanjem naslova Lopočeve *sutre* u formuli *Namu-myoho-rence-kyo* 南無妙法蓮華經 (Habito, Stone, 1999., str. 227).

6.4. Škola budizma *shingon*

Budući da doslovno znači istinite riječi 真言 i čest je prijevod sanskrske mantre, ime *shingona* moglo bi se odnositi na bilo koji od širokog spektra budističkih rituala koji su se održavali u Japanu od osmog stoljeća, a koji su upotrebljavali recitaciju moćnih formula poznatih i kao *dharani*. Ili, budući da također označava ime budističke škole koju je osnovao Kūkai 空海 (774.—835.) oko 816.god., desetak godina nakon što se vratio iz dvogodišnjeg boravka u Kini, naslov bi mogao označavati prvu službenu ceremoniju izvedenu pod pokroviteljstvom te škole (Tanabe, 1999., str. 153.).

Kūkaijevo učenje također otkriva ono što se mora smatrati vitalnom dimenzijom širenja novih religijskih oblika koje je donio iz Kine. Teško je razmišljati o širenju vjerskog učenja u čisto apstraktnim terminima doktrine, ali kada se uzmu u obzir konkretni aspekti obreda skupa sa slikama božanstava, ručnim preslikom spisa, recitiranjem

svetih formula, i obećanjem o spasenju u zagrobnom životu kroz susret s blagotvornom moći Bude *Dainichija* 大日 („Veliko Sunce“, prema *shingonskoj* doktrini, kozmički Buda od kojeg potječu svi ostali Bude), lakše je uvidjeti kako su se popularizirali koncepti povezani sa simbolima i funkcijama vjerskih obreda. Jedan od osnovnih načina na koji je škola *shingon* zaživjela u Japanu bio je kroz privlačnost, sa senzorne strane, njegovih složenih i lijepih liturgija, a s intelektualnije strane, sveobuhvatnog i uvjerljivog svjetonazora. Te liturgije su obuhvaćale razne ceremonije za kojih su se zazivali snaga i blagoslov Bude, poput inicijacijskih obreda, obreda za sprečavanje ili poboljšanje stanja prirodne ili ljudske katastrofe, obreda za osiguranje dobrobiti cara i mira u cijelom njegovu carstvu i tako dalje (Tanabe, 1999., str. 154-5).

6.5. Zen budizam

Myoan Esai 明菴栄西 predstavio je Japanu učenje zen budizma te je tako nastala škola zen budizma *rinzai* 臨濟宗. Ubrzo nakon toga, školu *soto* 曹洞宗 u Japan je uveo Ehei Dōgen 道元禪師. Esai i Dōgen proučavali su *chan* budizam u Kini, a zatim su propagirali ta učenja u Japanu. Te dvije škole zena imaju različite vrste učenja. Škola *soto* primarno prakticira meditaciju *zazen* 座禪 (meditacija u položaju lopoča) dok škola *rinzai* naglašava praksu *kōan* (zagonetka bez rješenja), no glavna razlika između dvije škole jest stav o tome kako postići prosvjetljenje ili *satori* 悟り. Škola *rinzai* zagovara stav da do prosvjetljenja dolazi trenutačno, dok škola *soto* smatra da je potreban dug postupak kroz meditacije.⁸

Kako navodi Humphreys (1949., str. 86) specifičnosti zen budizama duboko su se odrazile na japansku kulturu. Kao što Sir George Sansom, u često citiranom odlomku, kaže: "Utjecaj zen škole na Japan bio je toliko suptilan i prožimajući da je postao suština njezine najfinije kulture. Slijediti njene posljedice u mislima i osjećajima, u umjetnosti, pismu i ponašanju, bilo bi iscrpno napisati najteže i najfascinantnije poglavlje njene duhovne povijesti." (1931., str. 338).

Prema Humphreys (1949., str. 87), čini se da se zen drži doktrine uzročnosti. "Kako sijete, tako ćete i žeti", doktrina je na Istoku poznata kao *karma*, akcija-reakcija. Zen, dakle, negira prikladnu doktrinu prenošenja grijeha na idući život. Ali zakon uzročnosti

⁸ Članak s Academia.edu „The History of Zen Buddhism in Japan“ od Antariksa Sudiknoa, dostupno na: Academia.edu [Pristup 1. rujna 2020]

ublažava se suosjećanjem, jer će ljubav zemaljskih umova utjecati na učestalost jada i učiniti patnju trpljivom. Štoviše, zen, budući da je bit slobode, zamjera svim pravilima koja kočē i ograničavaju um (Humphreys, 1949., str. 87).

6.6. *Shugendō*

Shugendō 修験道, tradiciju vjerovanja i praksi povezanih sa svetim planinama u Japanu, moderna japanska znanost u cjelini je zanemarila u usporedbi s drugim aspektima japanske religioznosti. Oni koji su ipak odlučili analizirati praksu *shugendō* često su ju poistovjetili s narodnom religijom što je dovelo do podcjenjivanja povijesne važnosti te prakse. U posljednje vrijeme se *shugendō* se ipak počinje proučavati kao dio japanske religiozne povijesti (Sekimori, Moerman, 2009., str. 1).

Shugendō, zabranjen 1872. godine kao pogubno praznovjerje nepodobno za moderno doba, preživio je do 1945. godine samo pod imenom ezoteričnih budističkih sekti, *tendaija* i *shingona*. Neizbježno je izgubljeno mnogo toga, posebno u pogledu praksi, a jednako tako njegovi zagovornici snažno su nastojali opravdati ga (Sekimori, Moerman, 2009., str. 1).

Poznato je kako su prakticirali šintoistički obred *yudate* kao i razne plesove vatre u cilju štovanja elemenata. Ukratko rečeno, *shugendō* uključuje prakse koje smo naveli u divinacijama i obredima šintoizma, dok transcendentalno shvaćanje najviše korespondira s budizmom. Na temelju literature zaključujem da su se te prakse temeljile na usavršavanju stapanja s tokom prirode i materijalizaciji tih energija.

6.7. *Nembutsu* kao narodno vjerovanje

Pojam *Nembutsu* 念仏 ima filozofske i religijske konotacije u budizmu. Smatra se da recitiranje svetog imena *Amitdbha* ili *Amitiyus* (Amida na japanskom: *Namu-Amida-Butsu*) omogućava ljudskim bićima da dođu do zapadnog raja ili Čiste zemlje (Hori, 1968., str. 93.).

U *Nembutsuu* nalazimo neke od glavnih karakteristika popularnog budizma pomiješanog s japanskom narodnom religijom. Japanski se budizam prije svega mora

promatrati kao sastavni dio ukupnog dinamičnog pokreta koji se proširio od Indije preko jugoistočne Azije do dalekih istočnih zemalja. Kontinuitet budizma može se pokazati ne samo povijesno već i fenomenološki. Svakako, posebne socijalne i kulturne okolnosti s kojima se susreo na japanskom tlu u pojedinim slučajevima dovele su do izvanredne transformacije. Neki znanstvenici idu toliko daleko da kažu da japanski budizam uopće nije pravi budizam ili je u najboljem slučaju deformirana verzija (Hori, 1968., str. 83).

I dalje prema Horiju (1968., str.83), tako je na početku širenja budizma japanski budizam postao duhovni princip carskog sustava, a ujedno i duhovni temelj velikog obiteljskog sustava toga doba. Štovanje predaka postalo je jedna od njegovih najznačajnijih funkcija. Budistička magija, pomiješana s magijom šintoizma i *yin-yanga* cvjetala je u Japanu. Štovatelji *nembutsua* postili su, uklanjali kožu dlana ili bočne strane stopala, dodirivali plamen izravno dlanom, vlastitom krvlju zapisivali budističke spise i prakticirali samoamputaciju prstiju na rukama i nogama. Ponekad su počinjavali samoubojstvo utapanjem, paljenjem ili vješanjem, kako bi mogli ići izravno u *Amidinu* čistu zemlju zahvaljujući neobično snažnoj snazi volje. Neki su unaprijed najavili svoju namjeru. Mnogo se ljudi okupilo na zakazanom mjestu da svjedoče događaju, plačući i klanjajući se s obožavanjem. Često su iskusili iluziju da vide oblake od pet boja koji su se spustili sa zapadnog neba ili su čuli melodičnu glazbu koja je najavljivala silazak Amide (Hori, 1968., str. 106).

Kako piše Hori (1968., str. 106), kao temelj popularnih vjerovanja u ranom razdoblju Heian, to vjerovanje vjerojatno potječe iz drevnim šamanskih narodnih uvjerenja, a pod utjecajem budizma i *yinyanga* transformiralo se u vjerovanje u zle duhove pokojnika. Iako je to vjerovanje možda samo preobražaj stare narodne religije, čini se da bi procvat vjere u to vrijeme trebalo smatrati važnim periodom u povijesti japanske religije, jer su se mnogi heterogeni elementi stranih religija mješali s narodnim vjerovanjima u prakse čija je svrha bila spriječiti djelovanje protiv zlih duhova pokojnika. Strah od duhova mrtvih unio je mnoge drevne šamanističke ritualne oblike i običaje u popularne prakse *nembutsua*. Na primjer, ples je ponovno uveden kao određeni ritualni oblik *nembutsua* kao prevencija protiv bogova kuge. U ritualima su se pojavili i glazbeni instrumenti. To je postalo jedno od najznačajnijih karakteristike popularne prakse *nembutsu* (Hori, 1968., str. 111).

7. KRŠĆANSTVO

Kirishitan, キリシタン (iz portugalskog *cristão*), japanski kršćanin ili japansko kršćanstvo, u japanskoj povijesti posebno je vezano uz rimokatoličke misionare i obraćenike u Japanu iz 16. i 17. stoljeća. Suvremeno japansko kršćanstvo poznato je pod imenom *Kirisuto-kyō* キリスト教.⁹

Kršćanski misionari predvođeni Franjom Ksaverskim ušli su u Japan 1549. godine, samo šest godina nakon prvih portugalskih trgovaca, a tijekom sljedećeg stoljeća stotine tisuća Japanaca (možda pola milijuna) preobratilo se na kršćanstvo. Utjecaj isusovaca, a kasnije i franjevac, bio je ogroman, a rast nove sekte potaknuo je političke strahove koji su doveli do odluke Japana da isključi sve strane trgovce, osim Nizozemaca, Kineza i Korejaca.¹⁰

Oda Nobunaga 織田信長(1534.–82.) učinio je svoj prvi korak k ujedinjenju Japana dok su se iskrcavali prvi misionari, a kako se njegova moć povećavala, poticao je rastući kršćanski pokret kao sredstvo za potkopavanje velike političke snage budizma. Potlačeni seljaci prihvatili su evanđelje spasenja, a trgovci su vidjeli kršćanstvo kao važnu poveznicu s europskom trgovinom. Nobunagin nasljednik, Toyotomi Hideyoshi 豊臣秀吉(1537.–1598.), bio je puno ravnodušniji prema novo uvedenoj religiji. Japanci su postajali svjesni konkurencije između isusovaca i franjevac i između španjolskih i portugalskih trgovačkih interesa. Hideyoshi je ispitivao pouzdanost strane sile, Vatikana, te je 1587. godine naredio svim stranim misionarima da napuste Japan, ali nije provodio istrebljivanje. Tek desetljeće kasnije je devet misionara i 17 domaćih kršćana mučenički nastradalo. Do 1650.g. svi poznati kršćani bili su prognani ili pogubljeni. Neotkriveni preživjeli otišli su u podzemne gradove i stvorili tajni pokret koji je poznat kao *Kakure Kirishitan* 隠れキリシタン ("Skriveni kršćani").¹¹

Skriveni kršćani (*Kakure-Kirishitan*) u izoliranim obalnim područjima i malim otocima na sjeveru Kyushua još su jedan primjer akulturacije. Oni su svoju vjeru održavali s

⁹ Encyclopedia Britannica. 2020. Kirishitan | religion | Britannica, dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Kirishitan>. [Pristup 1.rujna 2020].

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

koljena na koljeno više od tristo godina bez svećenika ili bilo kakve komunikacije s Rimom i usprkos čestim mučeništvima i žestokim ugnjetavanjima od strane šogunata i feudalaca. Ipak, sadržaj njihove vjere radikalno je preobražen i preoblikovan narodnom religijom i autohtonim elementima, tako da je izgubila gotovo sve svoje katoličke karakteristike (Hori,1968., str. 15).

Kao što je naglasio Funmo, njihova sadašnja vjera više se ne bi trebala nazivati katoličanstvom. Umjesto toga, pokret bi se trebao nazvati kirititanizam, prema uobičajenom japanskom izrazu *Kirishitan* za "kršćanina" u razdoblju *Tokugawa* (1603.-1868.), iako još uvijek kršćani u Japanu vjeruju da prenose autentičnu vjeru. Zbog toga se sve oštrije osjeća regulacijska snaga i sposobnost narodne religije da prožima sva područja narodnog života (Hori,1968., str. 15).

8. NOVE RELIGIJE

Trevor Astley u radu "*An Introduction to the Japanese New Religions*" navodi da proučavanje japanskih "novih religija" dovodi do nešto šireg i doista složenijeg područja nego što se u početku moglo pretpostaviti. Početni glavni problem uključuje pokušaj da se te nove religije identificiraju i definiraju, a zatim stave u kontekst. Ljestvica tih novih religija u smislu njihovog broja, veličine i opsega njihovog prodora toliko je obilježila Japan da bi bilo koja procjena suvremenog japanskog društva bila nepotpuna bez razmatranja tog fenomena. Navodi kako raznolikost i složenost vjerskog života u Japanu danas proizlaze iz razrađenog odnosa formiranog kroz vjekove između autohtonog oblika budizma, šintoističkih vjerovanja i narodne vjerske tradicije. Kombiniranje elemenata iz njih, zajedno s elementima drugih vjerskih tradicija, poput kršćanstva, kako bi se stvorili novi načini vjerskog izražavanja i vjere dio je tradicije vjerskog stvaralaštva u japanskoj povijesti (Astley, 2005., str.1-3).

Jamstvo vjerske slobode vjerojatno je najveći čimbenik u početnom razvoju novih vjerskih pokreta. Mnoge skupine i sekte, koje su morale postojati pod okriljem jedne od 13 šintoističkih sekti u prijeratnom razdoblju (oko 1947. g.) iznenada su dobile dopuštenje da izjave neovisnost o roditeljskoj sekti. Takve sekte ili skupine u kombinaciji s nesumnjivo brojnim pokretima, koji su bili suzbijeni prije 1945. godine, predstavljaju nevjerojatno velik broj novih vjerskih pokreta koji su se pojavili nakon rata, a tijekom 1950-ih, nakon donošenja *Zakona o vjerskim pravnim osobama* 3.

travnja 1951., vjerskim se organizacijama omogućilo stjecanje poslovne mogućnosti, kako navodi Trevor Astley (2005., str.1-3).

Hori (1968., str. 220) kaže da su teorije novih religija dinamične u usporedbi s formaliziranim teologijama tradicionalnih sekti; ali dok odbacuju doktrine i dogme starijih religija, njihova se poruka ne temelji na novim ili kreativnim uvidima. Utemeljitelji, međutim, znaju kako povezati jednostavnu poruku s frustracijom i fragmentacijom općeg stanovništva (Hori, 1968., str. 220).

Važno je naglasiti da je u osnovi novih religija drevni šamanistički element transformiran u moderan oblik u kombinaciji s ostacima tradicionalnog štovanja predaka. Nove religije većinom obećavaju riješiti probleme masa pomoću magijsko-religijskih formula bez potkopavanja okvira starog društvenog poretka. S tog gledišta bitno je naglasiti šamanski karakter utemeljitelja tih novih religija koje su se bez iznimke pojavile tijekom kritičnih razdoblja društvenih, ekonomskih i političkih promjena u modernom Japanu. Među deset glavnih osnivača, sedam je izabrao ili opsjednuo *kami*, a svi su imali iskustva mističnog nadahnuća i religiozne inicijacije (Hori, 1968., str. 220).

9. ZAKLJUČAK

U zaključku, nakon navođenja niza religijskih oblika prisutnih u japanskom društvu, pojasnit će se zašto je okultizam bitna značajka japanskog mentaliteta i japanskog društva kakvo danas poznajemo. Okultne prakse od onih prisutnih u šintoizmu pa do novih religija uvijek su imale tendenciju štovanja prirode, pridodavanja značaja moralnosti kao i štovanja predaka. Okultne prakse dovezene iz Kine (poput *onmyōdōa*) stvorile su u Japanu dugu praksu učenja o znanostima poput astronomije, mjerenja vremena pa i proučavanje sinkroniciteta, što se na zapadu proučava tek odnedavno. Japanska narodna vjerovanja i okultne prakse, dakle, možda nisu bile u skladu s onim što se na zapadu smatralo "istinom", no nužno je iznijeti da su se bavili transcendentnom istinom u pokušaju objašnjenja onog što smatramo konačnim na prilično naprednijoj razini nego što se to odvijalo na zapadu

Šintoizam u kombinaciji s narodnim vjerovanjima postaje ključ za shvaćanje japanskog svjetonazora jer za razliku od naučenog "dobra i zla" postoji samo djelovanje ljudi, te

reakcija *kamija* na njihove postupke. Po tome, ne postoji nužno loše ili nužno dobro nego njihove posljedice. Zbog toga vjerujem da nije bio problem prihvatiti kinesku praksu *yin-yanga*, pa ni budizam koji zagovara *karmu* i reinkarnaciju. Što se tiče kršćanstva, metaforičko shvaćanje raja i pakla prilično odgovara opisu kraljevstvu Amide, a pakao je posliježivotna posljedica za postupke tijekom života.

Shugendō je najbolji primjer gdje kult štovanja planina i prirodnih sila nadilazi puko vjerovanje, već napreduje kao ljudska praksa da se shvati priroda i potakne moć koju svaki čovjek sadržava u svom biću. Iako je bila zabranjena u jednom trenutku povijesti, vidimo tendenciju ljudi da i nakon tisućljeća - kroz ono što nazivamo okultizam - otkrivaju za sad neobjašnjive pojave potaknute vlastitom inicijacijom, a prakticiranje tih praksi rezultira bolje shvaćanje mističnosti prirode. Na globalnoj razini Japan je jedna od najmističnijih i cjenjenih kultura koja se stoljećima pokušava objasniti te odgonetnuti kako su pod utjecajem raznih kultura i dalje uspjeli zadržati svoju jaku individualnost.

LITERATURA

Astley T., 2005., An Introduction to the Japanese New Religions, Nanzan university

Dessi U., 2007., Ethics and Society in Contemporary Shin Buddhism, Berlin, Lit Verlag

Dylan M., 2015., The book of yokai : mysterious creatures of Japanese folklore, Berkeley, University of California Press.

George J. Tanabe., 1999, Religions of Japan in Practice, str. 153-158., Princeton University Press.

Hori, I., 1968., folk religion in Japan: continuity and change, Chicago, The University of Chicago Press.

Humphreys, C., 1949., Zen Buddhism, London, Allen & Unwin.

Jiko,H., 1987., Japanese Journal of Religious Studies, The Characteristics of Japanese Tendai

Milčinski, M., 1999., Mudrost Kine i Japana, Zagreb, CID-NOVA.

Poceski M., 2014., The Wiley Blackwell Companion to East and Inner Asian Buddhism, Hoboken, New Jersey, Wiley-Blackwell.

Pye M., 2004., The Structure of Religious Systems in Contemporary Japan: Shintô variations on Buddhist pilgrimage, Marburg, University of Marburg

Richey J., 2015., Daoism in Japan - Chinese traditions and their influence on Japanese religious culture, Abingdon, Routledge.

Ruben L. F. Habito and Jacqueline I. Stone, 1999., Vol.26, str. 223-236, Japanese Journal of Religious Studies

Sansom, S., 1931., Japan, A Short Cultural History, London: Stanford University Press.

Sekimori G. i Mierman D., 2009, Vol. 18, str.1-15, Shugendo : The History and Culture of a Japanese Religion / L'histoire et la culture d'une religion japonaise, École française d'Extrême-Orient.

Internetski izvori

Encyclopedia Britannica. 2020. Kirishitan | religion | Britannica, dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/Kirishitan>. (Pristup 1.rujna 2020).

Encyclopedia of Shinto - 6. Belief and Practice: Divination and Supplication, dostupno na: <http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/category.php?categoryID=28&start=0> (Pristup 1.rujna 2020).

J. P. Elacqua, 2016. 'Onmyōryō' 陰陽寮 (The Bureau of Yin-Yang)." Str. 1 - 3, dostupno na: academia.edu (pristup 7. rujna 2020).

okultizam | Hrvatska enciklopedija . 2020. okultizam | Hrvatska enciklopedija , dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44976>. (Pristup 1.rujan 2020).

The History of Zen Buddhism in Japan, Antariksa Sudikno na Academia.edu., dostupno na: Academia.edu (Pristup 1.rujna 2020).

10. OCCULTISM AND RELIGIONS OF JAPAN ABSTRACT

The topic of this paper includes the religions of Japan and occultism as an official practice of folk beliefs, which over time has been accepted in state religions. Throughout the history, terminology, and social situation of Japan in certain periods of correlation with other nations, the evolution of religion and the Japanese worldview has been shown.

The aim of the paper is to present the religions of Japan and to determine how occultism is the foundation of the history of religion, which survives to this day in spite of state bans. In addition, with the exception of a certain superstition, I place special emphasis on the adequacy and sophistication of practices (e.g., *Onmyōdō* and *shugendō*) are far from what we would consider backward or inferior compared to today's action in understanding reality.

Japan's religions are guided by an inner sense in creating ideas of truth. Even divinations and rituals that we can assume have survived for centuries in a more or less unaltered form act as a medium between practitioners and the forces of nature. Furthermore, Chinese practices, Buddhism, and Christianity (to a much lesser extent) are just puzzles in the great puzzle that the Japanese people have been putting together for generations and forming the worldview we recognize today as Japanese, with a particular view of life and thus death.

From this, the conclusion inevitably is the observation that religion goes hand in hand with philosophy, and folk practices experiment with these inexplicable phenomena. Consequently, the Japanese religion contains the meaning of the share of occult practices that corresponded to what the Japanese people considered to be approaching a universal answer to the question of human ultimate truth.

Key words: occultism, religions of Japan, folk religion